

Konferenciabeszámoló¹

(ASFEE, 2019 – Toulouse)

KOVÁCS KÁRMEN

egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar kovacs.karmen@ktk.pte.hu

Tizedik alkalommal rendezte meg éves konferenciáját a francia experimentális közgazdaságtan egyesület, az *Association Française d’Economie Expérimentale* (ASFEE). A rendezvényt Toulouse-ban tartották 2019. június 19. és 21. között, a helyszínt a Toulouse School of Economics biztosította. A szakmai rendezvény nem csak a franciák számára volt nyitott, így német, svájci, holland, angol és amerikai egyetemekről és kutatóintézetekből is érkeztek szakemberek. A konferencia célja az experimentális közgazdaságtan területén keletkezett újszerű eredmények bemutatása volt, de a viselkedési közgazdaságtan kérdésköréhez kapcsolódó elméleti és módszertani munkák ismertetésére is nyitott volt a szervezőbizottság. A háromnapos eseményen két plenáris és több mint hetven szekcióelőadás hangzott el. Utóbbiak többek közt a társas identitás, a társas preferenciák, az időpreferenciák, a kognitív hibák, a kockázati attitűd, a kockázatos döntések és a játékelmélet területei köré szerveződtek. A tematikai sokszínűség mellett jellemző volt, hogy a bemutatott kutatások rendkívül specifikus, ugyanakkor releváns és aktuális témákra, kérdésekre fókuszáltak, amelyek mély és szofisztikált vizsgálatát többnyire a kutatók interdiszciplináris szemléletmódja tette lehetővé, hiszen a tárgyalt kérdés- és problémakörök pszichológiai és szociálpszichológiai vonatkozásait is tekintetbe vették. A doktorandusz hallgatók poszter formában publikálták folyamatban lévő kutatásaikat és eddigi eredményeiket.

Az egyik plenáris előadást Arno Riedl (Maastricht University, Center of Neuroeconomics) tartotta *Neural roots of altruistic rewards, punishment and strategic fairness in social-decision making* címmel. Rámutatott arra, hogy az emberi viselkedés valóságához a feltételezéseket alkalmazó klasszikus mikroökonómia, a pszichológiai ismereteket, kutatási eredményeket felhasználó viselkedési közgazdaságtan és a viselkedés neurobiológiai összefüggéseit kereső neuroköz-

¹ A publikáció a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

gazdaságtan egyaránt szükséges. Hangsúlyozta, hogy ma már nem az a kérdés, szükség van-e neuroközgazdaságtanra, hanem sokkal inkább az, miként érdemes azt művelni a gazdasági aktorok *döntéseinek és viselkedésének minél jobb megértéséhez*. Bemutatta a neuroközgazdaságtan területén elért legújabb kutatásai eredményeit – kiemelve a vizsgálatok során alkalmazott elektronikus eszközök (pl. fMRI) szerepét. A különböző típusú döntések során az agy más-más területein valósul meg aktivitás. Az ezzel kapcsolatos ismeretek hozzájárulnak ahhoz, hogy az agyi tevékenység alapján előre is jelezhetőek az egyének viselkedésbeli reakciói.

Abigail Barr (University of Nottingham) *Love and marriage: A lab-in-the-field experimental study in Pakistan* című plenáris előadásában arról számolt be, hogy a különböző típusú házasságok esetében mi jellemzi a házastársak közti együttműködést egy olyan országban, ahol a szerelmi és az egyezségen alapuló, elrendezett házasság egyaránt előfordul. A kutatás kiindulópontja az volt, hogy a háztartásokra egyre kevésbé jellemző az, hogy egységesek, és hogy tagjaik együttműködők. Összességében arra a megállapításra jutottak, hogy a szerelemi házasságokban a felek feltétel nélkül kooperatívabbak. Az érzelmek azonban nem győznek le mindent. A szerelmi házasságok csak azokban a régiókban működnek jobban, ahol az egyezségen alapuló, elrendezett házasságokhoz kapcsolódó társadalmi normák viszonylag gyengék.

A szekcióelőadások közül néhány számomra érdekeset emelek ki. Imen Bouh-lel (Université Cote d'Azur) szerzőtársaival kutatása során arra keresi a választ, hogy mi motiválhatja a gazdasági aktorokat arra, hogy versenykörnyezetben információmegosztást valósítsanak meg, és hogy ez milyen körülmények között előnyös számukra. A vállalatok ugyanis gyakran nyílt forráskódú licencekkel bocsátanak ki technológiákat, a kutatók pedig egyre inkább szabad hozzáféréssel (open access) publikálnak ahelyett, hogy eredményeiket csak korlátozással, például az e-folyóiratok adatbáziselőfizetői számára tennék elérhetővé. Az ügynök alapú modell (ABM) alkalmazásával laboratóriumban kollektív keresési kísérletet végeztek. Vizsgálataik alapján kijelenthető, hogy a lokális láthatóság növeli az egyén teljesítményét. Továbbá az információmegosztás mindaddig előnyös az egyén számára, amíg az tanulást eredményez.

Thomas Garcia (Université Lumière Lyon 2) prezentációjában azzal foglalkozott, hogy a laboratóriumban végzett kockázati attitűd mérések képesek-e előre jelezni az egyén kockázatos helyzetben való magatartását a laboratóriumon belül és kívül. Megállapította, hogy inkonzisztencia áll fenn a különböző mérések között. Továbbá, hogy számos tanulmány kapcsolatot ír le az eredmények és a kockázatos viselkedés között, ám a tárgykörben való publikációk csak egyetlen kockázati mutatót vesznek figyelembe. Az előadó és szerzőtársai öt kockázati preferenciámértéket használtak az egyéni pénzügyi és egyéb döntések empirikus vizsgálata során. Eredményeik szerint a legkifinomultabb kockázati attitűd mutatók kevésbé képesek magyarázni a laboratóriumi pénzügyi döntéseket, és a kockázati attitűd

mérések többsége összhangban áll a laboratóriumi pénzügyi döntésekkel. A kockázati attitűd mérések azonban nem képesek magyarázni a laboron kívüli mérésüket. Összességében tehát a laborban a kockázatkerülés mértéke képes előrejelezni a magatartást, azon kívül azonban nem.

Julien Senn (University of Zurich) előadásának témáját az endogén társas referenciapontok adták, minthogy az egyének a társas összehasonlítás során sokszor endogén módon választják ki, hogy kihez viszonyítják magukat. Nagy mintás, online munkapiaci felmérésük után szerzőtársaival megállapították, hogy az egyének többnyire az erősebb társaikhoz hasonlítják magukat, és ennek nagyon erős motivációs hatása van. Eredményeik alapján nagy heterogenitás jellemző a tekintetben, hogy milyen motivációk vezérlik az egyéneket a társas referenciapontok választása során. A mintába került egyének fele a leginkább motiváló referenciapontot választotta, vagyis felette állóhoz hasonlította magát, a többiek vagy gyengébb referenciaponttal vetették össze magukat vagy senkivel sem. A kutatók rámutattak továbbá arra is, hogy nem származik benső motivációs előny a referenciapont választásából.

Thibault Richard (ENS Paris-Saclay) a kockázatos döntések modelljeinek előrejelző képességéről tartott előadást – viselkedés közgazdaságtani aspektusból. Kifejlesztett egy új metodológiát a különböző modellek összehasonlítására, aminek két fontos előnye van: képes kezelni nagyszámú paraméteres formát és az előrejelzés képességének abszolút interpretációját adja, valamint lehetővé teszi a kutató számára, hogy felismerje a modellek azon jellemzőit, amelyek gazdaságilag valóban szignifikánsak. Kiemelte, hogy ha két modell előrejelző képessége hasonló mértékű, akkor az előrejelző képesség nem lehet az egyetlen kritérium a modellválasztáskor.

Elisabeth Gsottbauer (University of Innsbruck) és szerzőtársai kutatásának témája, hogy miként befolyásolja a társadalmi státusz az etikus viselkedést. A pszichológiai vizsgálatok szerint a vagyon és a státusz növekedésével az egyének kevésbé szociálisan és etikusan viselkednek. Az előadó azonban ezt a negatív kapcsolatot megkérdőjelezte, hiszen számos nem pszichológiai tanulmányban pozitív korrelációt igazoltak vagy a kapcsolat hiányát verifikálták, másfelől pedig több pszichológiai vizsgálatban is módszertani hibák fedezhetők fel. Nagy mintás, a német lakosságot tekintve reprezentatív online vizsgálat alapján arra a megállapításra jutottak, hogy a magasabb státusz vagy vagyon nem jár együtt kevésbé etikus viselkedéssel – annak ellenére, hogy a vagyonos elit etikátlan viselkedése nagy figyelmet kap a médiában.

A színvonalas és új kutatási irányokat bemutató előadások többsége után a hallgatóság részéről számos kérdés merült fel, és élénk viták bontakoztak ki. Összességében nagyon tanulságos és inspiráló volt a konferencián való részvétel. A tapasztalatok alapján jövőre is tartalmas szakmai rendezvényre lehet számítani. Az ASFEE 2020-ban Lyonban, 2021-ben pedig Dijonban tartja konferenciáját.